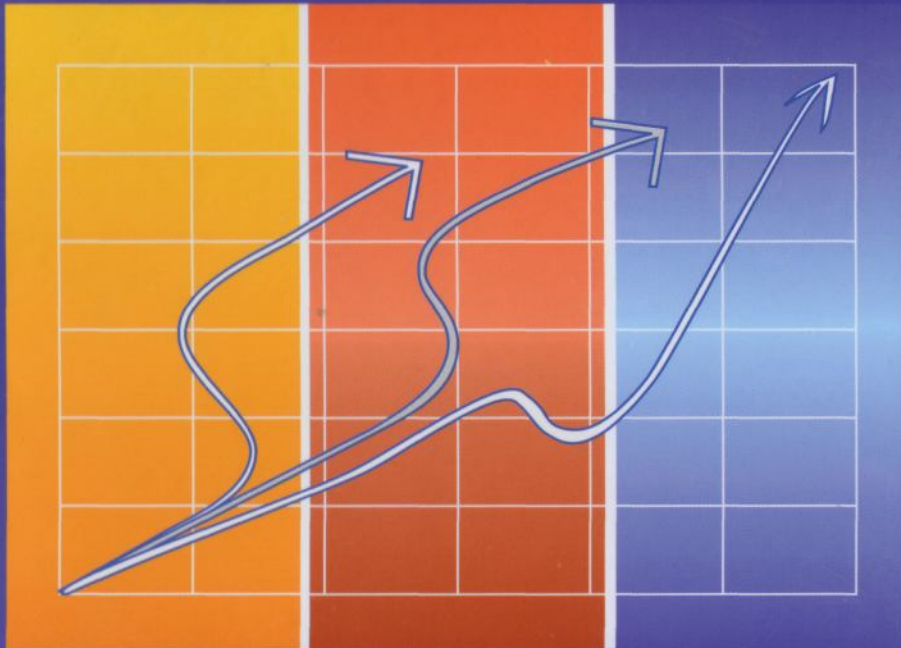

О. В. ЄРМОШКІНА

**УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ:
теорія, практика, перспективи**

**National Academy of Sciences of Ukraine
Institute of Industrial Economics**

**Ministry of Education and Science
National Mining University**

OLENA YERMOSHKINA

**MANAGING FINANCIAL FLOWS
OF INDUSTRIAL ENTERPRISES:
Theory, Practice and Outlooks**

(m o n o g r a p h)

**Dnipropetrovs'k
National Mining University
2009**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ПРОМИСЛОВОСТІ**

**МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

О. В. ЄРМОШКІНА

**УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ:
теорія, практика, перспективи**

(монографія)

**Дніпропетровськ
Національний гірничий університет
2009**

УДК 336.01:658.15:658.168

ББК 65.290-93

Є 72

Науковий редактор: член-кореспондент НАН України,
д.е.н., проф. Вишневецький В.П.

Рецензенти:

Іванов Ю.Б. – доктор економічних наук, професор, , завідувач кафедри оподаткування, Харківський національний економічний університет, заслужений економіст України;

Крупка М.І. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту, Львівський національний університет ім. Івана Франка, заслужений діяч науки і техніки України;

Макогон Ю.В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної економіки Донецького державного університету, директор Регіонального філіалу Національного інституту стратегічних досліджень в м. Донецьку, заслужений діяч науки і техніки України.

Рекомендовано до друку:

Вченою радою Інституту економіки промисловості НАН України (Протокол № 2 від 18 березня 2009 року)

Вченою радою Національного гірничого університету Міністерства освіти і науки України (Протокол № 2 від 17 березня 2009 року)

Єрмошкіна О.В.

Є 72 Управління фінансовими потоками промислових підприємств: теорія, практика, перспективи: Монографія. – Дніпропетровськ: НГУ, 2009. – 478 с. (укр.)

ISBN

Монографія присвячена проблемам формування ефективної системи управління фінансовими потоками промислового підприємства в умовах функціонування фінансового ринку та інституційного розвитку. В монографії розглянуті питання управління формуванням, розподілом та використанням фінансових потоків на основі запропонованої концепції системно-потокowego підходу, а також створення ефективного організаційно-економічного механізму забезпечення процесу управління фінансовими потоками промислових підприємств на макро та мікро рівні.

Монографія розрахована на фахівців з управління фінансами, наукових співробітників, викладачів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів.

ISBN

© Єрмошкіна О.В., 2009

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	9
Розділ 1. СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	14
1.1 Методологія дослідження фінансових потоків промислових підприємств в умовах інституціонального розвитку.....	14
1.2 Теоретичні підходи до визначення сутності фінансових потоків.....	30
1.3 Класифікація фінансових потоків.....	56
1.4 Параметричні характеристики фінансових потоків	71
1.5 Формування, розподіл та використання фінансових потоків підприємств: стан, проблеми, перспективи промисловості України.....	83
Резюме.....	110
Розділ 2 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	115
2.1 Фінансові ресурси підприємств як результат руху фінансових потоків....	115
2.2 Джерела фінансових ресурсів та класифікаційні групи фінансових потоків: дослідження взаємозв'язків.....	138
2.3 Вплив глобалізації на формування фінансових потоків підприємств.....	150
2.4 Побудова системи управління фінансовими потоками: ретроспективний аналіз методологічних підходів.....	168
Резюме.....	186
Розділ 3 КОНЦЕПЦІЯ СИСТЕМНО-ПОТОКОВОГО ПІДХОДУ ДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВ... ..	188
3.1 Концепція та теоретичні основи побудови системи управління фінансовими потоками підприємства на основі системно-потокowego підходу....	188
3.2 Властивості, характеристики та архітектоніка системи управління фінансовими потоками промислових підприємств.....	206
3.3 Цілі, задачі, принципи та функції управління фінансовими потоками: вплив внутрішніх та зовнішніх факторів.....	227
3.4 Стратегічне управління фінансовими потоками промислових підприємств.....	244
Резюме.....	267

Розділ 4 УПРАВЛІННЯ РОЗПОДІЛОМ ТА ВИКОРИСТАННЯМ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	272
4.1 Побудова системи управління розподілом та використанням фінансових потоків: можливості застосування теорії масового обслуговування..	272
4.2 Формування системи управління розподілом та використанням фінансових потоків підприємства та оцінка її параметрів.....	292
4.3 Визначення джерел фінансових ресурсів при побудові системи управління розподілом та використанням фінансових потоків.....	319
4.4 Тривалість руху фінансових потоків та вартість їх обслуговування: розрахунок, аналіз, оцінка.....	338
Резюме.....	362
Розділ 5 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ...	364
5.1. Планування фінансових потоків промислового підприємства.....	364
5.2. Трансформація організаційної структури управління підприємства: підходи та напрямки.....	387
5.3. Організаційно-інформаційне забезпечення системи моніторингу та контролю фінансових потоків підприємства.....	404
5.4. Мотивації персоналу до підвищення ефективності процесу управління фінансовими потоками підприємства.....	417
5.5. Регулювання фінансових потоків промислових підприємств в умовах інституційного розвитку.....	427
Резюме.....	435
ВИСНОВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	438
ПЕРЕЛІК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ.....	446
ДОДАТКИ.....	464

CONTENT

PREFACE	9
Chapter 1. ESSENCE AND PECULIARITIES OF FINANCIAL FLOWS OF INDUSTRIAL ENTERPRISES.....	14
1.1. Methodology of researches of financial flows of industrial enterprises in conditions of institutional development.....	14
1.2. Theoretical approaches to defining the essence of financial flows.....	30
1.3. Classification of financial flows.....	56
1.4. Parametric characteristics of financial flows.....	71
1.5. Creation, distribution and usage of financial flows of enterprises: state, problems, prospects of industry of Ukraine.....	83
Resume.....	110
Chapter 2. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASIS FOR CREATION, DISTRIBUTION AND USAGE OF FINANCIAL FLOWS OF INDUSTRIAL ENTERPRISES.....	115
2.1. Financial resources of enterprises as a result of movement of financial flows	115
2.2. Sources of funds and classification groups of financial flows: finding the connections.....	138
2.3. Influence of globalization on the creation of financial flows of enterprises...	150
2.4. Building the system of financial flows management: retrospective analysis of methodological approaches.....	168
Resume.....	186
Chapter 3. CONCEPT OF SYSTEM-FLOW APPROACH TO MANAGING THE FINANCIAL FLOWS OF ENTERPRISES.....	188
3.1. Concept and theoretical basis of building the system of system of financial flows management on the enterprise on the basis of system-flow approach...	188
3.2. Features, characteristics and architectonics of system of financial flows management of industrial enterprises.....	206
3.3. Goals, tasks, principles and functions of financial flows management: influence of internal and external factors.....	227
3.4. Strategic management of financial flows of industrial enterprises.....	244
Resume.....	267
Chapter 4. MANAGING THE DISTRIBUTION AND USAGE OF FINANCIAL FLOWS OF ENTERPRISE.....	272
4.1. Building the management system for distribution and usage of financial flows of enterprise: possibilities of application of quises theory.....	272

4.2. Creation of management system for distribution and usage of financial flows of enterprise and evaluation of its parameters.....	292
4.3. Defining the source of funding in system of management of distribution and usage of financial flows.....	319
4.4. Duration of financial flows movement and costs of their servicing: calculation, analysis, assessment.....	338
Resume.....	362
Chapter 5. ORGANISATIONAL-ECONOMIC METHODS OF PROVIDING AN EFFECTIVE FINANCIAL FLOWS MANAGEMENT.....	364
5.1. Planning the financial flows of industrial enterprise.....	364
5.2. Transforming the organisational structure of enterprise: approaches and directions.....	387
5.3. Organisational and informational supplementing of financial flows monitoring and control.....	404
5.4. Motivation to increasing the efficiency of the financial flows management process.....	417
5.5. Regulation of financial flows of industrial enterprises in conditions of institutional development.....	427
Resume.....	435
CONCLUSIONS and RECOMMENDATIONS.....	438
REFERENCIES.....	446
APPENDIXIES.....	464

ПЕРЕДМОВА

На сучасному етапі розвитку світової та вітчизняної економіки, в умовах глобалізації економічних процесів, зміни орієнтирів та напрямків руху капіталу в світі, посилення ролі транснаціональних корпорацій та фінансово-промислових груп на національному і глобальному рівнях, пришвидшення темпів ведення бізнесу питання контролю та управління фінансовими потоками стають вельми актуальними як на макро, так і на мікро рівні.

Вітчизняні підприємства, стикнувшись з новими умовами ведення бізнесу, підвищеними вимогами щодо конкурентоздатності їх продукції, технологій, послуг, змушені шукати шляхи покращення свого фінансового стану, зміцнення позицій на внутрішніх ринках, посилення присутності на зовнішніх ринках. Однак досягти успіху в цьому можливо не тільки за умови наявності у підприємства достатньої суми фінансових ресурсів, а і ефективного їх використання в нестабільних умовах зовнішнього середовища.

Дослідження основних макроекономічних показників, що висвітлюють обсяги та інтенсивність руху фінансових потоків в Україні на різних рівнях економіки, свідчить про обмеженість фінансових ресурсів, низьку ефективність їх використання, незадовільний рівень взаємодії між економічними суб'єктами, що, у свою чергу, є віддзеркаленням невпорядкованості системи управління фінансовими потоками підприємства.

Наукові дослідження щодо управління фінансовими потоками підприємств почали розвиватися лише в другій половині ХХ сторіччя. При чому управління здебільшого зводилось до вирішення окремих задач, які не давали комплексної уяви про процеси формування, розподілу та використання фінансових потоків підприємств. Дослідження робіт багатьох вітчизняних та закордонних вчених, які зробили значний внесок у розвиток теорії фінансів та фінансових потоків засвідчив, що існуючі підходи до визначення структури, змісту фінансових потоків, побудови системи управління фінансовими потоками підприємства потребують не просто удосконалення, а розробки принципово нової концепції управління фінансовими потоками з урахуван-

ням особливостей побудови організаційно-економічних та фінансових відносин промислових підприємств, сучасних тенденцій інтеграції та глобалізації, вдосконалення технології та інструментів фінансових ринків, впливу інтересів індивідів та окремих груп на діяльність підприємства, визначення цілей його функціонування.

Неопрацьованими є такі важливі питання як формування комплексного підходу до створення системи управління фінансовими потоками підприємства, визначення основних критеріїв ефективності функціонування системи управління фінансовими потоками, вдосконалення організаційної системи управління підприємством, системи мотивації та контролю з точки зору оптимізації фінансових потоків підприємства.

Сучасні тенденції вітчизняної та світової економіки, інтенсивна втеча капіталу з України, недосконалість інституційних меж, вимоги міжнародних організацій що забезпечення ефективного моніторингу фінансових потоків вимагають також розробки дієвого механізму управління фінансовими потоками не тільки на рівні окремого підприємства, а і на загальнодержавному рівні.

В цілому, вирішення проблеми формування системи управління фінансовими потоками підприємства в умовах розвитку фінансового ринку тісно пов'язане з такими важливими науковими і практичними задачами на мікрорівні, як забезпечення стабільної прибуткової діяльності підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості, а на макрорівні – забезпечення підвищення економічної безпеки держави, її сталого та динамічного розвитку, зміцнення конкурентних позицій у світовій економічній спільноті.

В даній монографії представлені результати дослідження, спрямовані на обґрунтування та розробку теоретико-методологічних та прикладних основ управління фінансовими потоками промислових підприємств, подальший розвиток теорії фінансових потоків з визначенням закономірностей процесів їх формування, розподілу та використання на мікро- і макрорівні.

Основною ідеєю монографії стало обґрунтування нової цілісної концепції системно-потокowego підходу до управління фінансовими потоками.

Для реалізації поставленої мети та втілення визначеної ідеї монографії нами була визначена методологія дослідження фінансових потоків в умовах посилення впливу інститутів на діяльність економічних суб'єктів. Зауважимо, що управління фінансовими потоками промислових підприємств повинно відбуватись з урахуванням інституційної неповноти, наявності інституційних меж, недосконалості інформації та обмеженої раціональності індивідів при прийнятті та реалізації управлінських рішень, а саме підприємство повинно розглядатись як цілісний суб'єкт економічних відносин, який підпадає під вплив внутрішніх та зовнішніх факторів.

Для встановлення сутності фінансових потоків в першому розділі монографії представлений ретроспективний аналіз підходів до розуміння даної категорії, висвітлені особливості взаємодії підприємства зі своїми контрагентами в межах організаційно-економічних та фінансових відносин. На основі цього нами представлено поглиблене розуміння сутності фінансових потоків, обґрунтована класифікація фінансових потоків та встановлені їх базові параметричні характеристики.

Виявлені тенденції формування, розподілу та використання фінансових потоків на макро- та мікро-рівнях в умовах глобалізації та інституційного розвитку, представлені в розділі 1 засвідчили наявність значних дисбалансів у русі фінансових потоків промислових підприємств, що обумовило сутність та логіку викладення матеріалу.

Другий розділ монографії, присвячений розкриттю сутності джерел фінансових ресурсів, поглибленню їх класифікація та встановленню взаємозв'язків класифікаційних груп фінансових потоків та джерел їх формування, представляє авторський погляд на джерела фінансових ресурсів як на джерела формування вхідних фінансових потоків, що забезпечує перехід від статичних категорій в управлінні фінансовими потоками до динамічних. Це, в свою чергу, надає можливість встановити сутність руху фінансових потоків

як об'єкту управління, визначити його особливості, представити та обґрунтувати концептуальну модель руху фінансових потоків.

Реалізація зазначених кроків дозволила нам представити у третьому розділі монографії нову концепцію системно-потокowego підходу до управління фінансовими потоками промислового підприємства, на основі якої була розроблена система управління фінансовими потоками промислового підприємства, визначені її елементи, властивості, параметри, характеристики та архітектура з точки зору системно-потокowego підходу, механізм управління фінансовими потоками.

Реалізуючи викладену в першому розділі методологію дослідження в межах представленої концепції нами також представлені фактори, що впливають на процес управління фінансовими потоками. Особливий акцент зроблений на фінансових потоках транснаціональних корпорацій та факторах, які впливають на їх фінансові потоки.

Як продовження реалізації викладеної концепції в третьому розділі представлена модель стратегічного управління фінансовими потоками промислового підприємства. Для побудови адекватної моделі нами були встановлені чинники, що обумовлюють приріст ринкової вартості підприємства, які і є кінцевою ціллю управління фінансовими потоками в стратегічній перспективі.

Хотілось би звернути увагу на представлену в четвертому розділі систему тактичного та оперативного управління розподілом та використанням фінансових потоків, яка базується на теорії масового обслуговування та теорії розпізнання образів, удосконалених методологічних підходах до вибору джерел фінансових ресурсів, формування і використання фінансових резервів при обслуговуванні фінансових потоків підприємства та визначених чинниках, що впливають на ефективність функціонування системи обслуговування фінансових потоків. Задля забезпечення комплексності уявлення про систему тактичного та оперативного управління розподілом та використанням фінансових потоків нами виявлені та охарактеризовані її можливі стани та харак-

теристики. Вважаємо за необхідне звернути увагу читача на розроблений підхід до визначення вартості руху фінансових потоків, часу та вартості їх обслуговування, який також представлений в розділі 4.

Як логічне завершення викладення результатів досліджень щодо формування системи управління фінансовими потоками промислових підприємств в п'ятому розділі представлені організаційно-економічні методи забезпечення ефективного управління фінансовими потоками: визначені основні методологічні підходи до планування фінансових потоків підприємства, напрямки трансформації організаційної структури управління, удосконалення системи мотивації та організаційно-інформаційного забезпечення процесу управління; обґрунтовані основні напрямки удосконалення системи регулювання фінансових потоків промислових підприємств на макрорівні в умовах інституційного розвитку.

За результатами досліджень представлених у монографії сформульовані висновки та рекомендації теоретико-концептуального, методологічного та науково-практичного спрямування.

Сподіваємося, що монографія буде корисною для керівників промислових підприємств та фахівців з управління фінансами, наукових працівників, викладачів, аспірантів та студентів вищих навчальних закладів.